

Ouderdomsregelingen

Nibud, januari 2020

Over het algemeen gaat het goed met de Nederlandse ouderen

Een relatief laag percentage van de AOW-gerechtigden leeft, volgens de gehanteerde armoededefinities, in armoede. Dat wil zeggen, 3 procent, tegen 8 procent van de niet-AOW-gerechtigden.¹ Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat twee derde van de gepensioneerden gemakkelijk rond komt tegen 48 procent van de 65-minners.²

Risico groepen

Ondanks dat gepensioneerden over het algemeen goed rond kunnen komen, ziet het Nibud ook dat er situaties zijn waar ouderen kwetsbaar kunnen zijn. Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat 21 procent van de AOW-gerechtigden zich zorgen maakt over zijn financiële situatie. Daarnaast geeft een derde van de gepensioneerden aan moeite te hebben met rondkomen. Groepen die moeilijk rondkomen, zijn:

- > gepensioneerden met lagere inkomens (53 procent van degenen met een netto huishoudinkomen van maximaal 2.000 euro);
- > huishoudens die alleen van een AOW-uitkering rond moeten komen (61 procent van hen);
- > huurders (54 procent van hen);
- > voormalig zelfstandigen (44 procent van hen);
- > gescheiden personen (51 procent van hen).

Verandering in bestedingen tijdens pensioenperiode

Uit het woonlasten onderzoek van het Nibud (2019)³ blijkt dat weinig ouderen te maken hebben met hoge woonlasten ten opzichte van de basisbedragen. Dit betekent dat zij de uitgaven aan het basispakket⁴ dus kunnen betalen. De groep ouderen die mogelijk in de financiële problemen komt, groeit echter zodra we kijken naar hoge woonlasten ten opzichte van de normbedragen. Binnen de groepen 65-plussers, gepensioneerden, alleenstaande ouderen en oudere paren neemt het aandeel met hoge woonlasten flink toe. Zo hebben gepensioneerden met lagere inkomens, omdat zij vaak in een huurwoning wonen, gemiddeld genomen hogere woonlasten dan woningeigenaren.⁵

Huishoudens met hoge woonlasten hebben vaker te maken met tekorten op de begroting. Dit geldt in het specifiek voor huishoudens die ondanks de zeer beperkte bestedingsruimte ook te maken hebben met extra onvermijdbare uitgaven zoals extra zorgkosten.⁶ Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat de zorg gerelateerde uitgaven van gepensioneerde stijgen tijdens hun pensioenperiode.⁷ Gepensioneerden besteden meer geld aan de zorgverzekering, het eigen risico van de zorgverzekering en hulpmiddelen van voor hun pensionering. Het deel van de totale uitgaven dat ouderen met de leeftijd 65 tot 70 jaar besteden aan niet-vergoede ziektekosten is 2,1% en bij 75-plussers is dit 2,6%.⁸

¹ Bos, W. (2017). Ouderen lopen het minst risico op armoede. ESB, 102 (4749), 229.

² Schors, A. van der. & Groen, A. (2018). Rondkomen na pensionering, nu en in de toekomst. Utrecht: Nibud

³ Verberk, M., Warnaar, M. & Bos, J. (2019). Hoe gaan mensen om met hoge woonlasten? Utrecht: Nibud

⁴ Het basispakket omvat een pakket aan goederen en diensten die voor elk huishouden vrijwel onvermijdbaar zijn.

⁵ Schors, A. van der. & Groen, A. (2018). Rondkomen na pensionering, nu en in de toekomst. Utrecht: Nibud

⁶ Verberk, M., Warnaar, M. & Bos, J. (2019). Hoe gaan mensen om met hoge woonlasten? Utrecht: Nibud

⁷ Schors, A. van der. & Groen, A. (2018). Rondkomen na pensionering, nu en in de toekomst. Utrecht: Nibud

⁸ Schors, A. van der. & Groen, A. (2018). Rondkomen na pensionering, nu en in de toekomst. Utrecht: Nibud

Verhoogd risico op financiële problemen AOW huishoudens

Het Nibud ziet een sterke discrepantie in de totale financiële situatie na pensionering van gepensioneerden met lagere, en die met hogere inkomens. De gepensioneerden met lage inkomens hebben vaker niet of nauwelijks spaargeld (financiële buffer). Hierdoor is het lastig om (onverwachte) uitgaven tijdens de pensioen periode op te vangen. Daarnaast zijn gepensioneerden met lagere inkomens een groter deel van hun inkomen kwijt aan persoonlijk onvermijdbare uitgaven (woonlasten, ziekte kosten en voeding).⁹

Om financiële problemen te voorkomen, vindt het Nibud het belangrijk dat mensen geld achter de hand hebben. Hierdoor zijn ze minder kwetsbaar bij financiële tegenslagen. Met een buffer kunnen zij grote en/of onverwachtse uitgaven direct bekostigen, zonder dat er betalingsachterstanden ontstaan en/of dat zij geld moeten lenen.

Visie/aanbevelingen Nibud

- **Maak de AIO regeling simpeler en toegankelijker**

De AIO een gecompliceerde regeling. Het recht op de aanvulling is van veel voorwaarden afhankelijk wat het voor veel ouderen moeilijk maakt om vast te stellen wanneer zij recht hier op hebben. Een gecompliceerde regeling verwacht ook van deze, vaak kwetsbare, groep ouderen wordt dat zij een zeer goede kennis hebben van de wet- en regelgeving.

- > De complexiteit van de regeling en het feit dat onterecht uitbetaalde AIO teruggevorderd kan worden, kunnen een reden zijn voor het hoge aantal niet-gebruikers. Angst om de aanvulling later te moeten terugbetalen kunnen, zoals dat ook bij de andere toeslagen het geval is, een rol spelen in het aanvraag proces. Dit betekent dat
- > Bekijk of de voorwaarden verbonden aan de hoogte van de overwaarde van de eigen woning afgeschaft kunnen worden. Deze voorwaarden maken de AIO gecompliceerd, omdat gepensioneerden de AIO niet als gift maar als lening wordt aangaan. Daarnaast blijkt het voor veel ouderen lastig te zijn om de overwaarde op de eigen woning te verzilveren.
- > Zorg ervoor dat de AIO met terugwerkende kracht kan worden aangevraagd. Buitenlandse pensioenen zijn vaak lastiger te achterhalen dan pensioen dat in Nederland is opgebouwd. Dit geeft rechthebbenden de mogelijkheid om eerst hun pensioensituatie in kaart te brengen alvorens zij AIO aanvragen. Wat het risico op terugvorderingen en mogelijke schulden verkleint.

- **Vergemakkelijk de gegevensdeling tussen organisaties**

De opzet van de AIO is veranderd. Door de afschaffing van de AOW-partnertoeslag, door de toenemende economische zelfstandigheid van de vrouw, hebben ook mensen met een jongere partner zonder voldoende aanvullend inkomen recht op AIO. Op deze verandering van wet- en regelgeving moet worden ingespeeld door alle betrokken partijen. Dit begint bij het goed informeren van alle (mogelijk) rechthebbenden. Door beperkingen in de toegang tot het BPR en de polis-administratie van het UWV is het voor de SVB moeilijker om alle AIO-rechthebbenden te bereiken. Dit heeft als gevolg dat niet alle (mogelijk) rechthebbenden geïnformeerd worden over de aanvulling waar zij wettelijk gezien recht op hebben. Dit lijkt het Nibud geen wenselijke uitkomst. Het Nibud pleit dan ook voor een vergemakkelijking van de gegevensdeling tussen organisaties, zodat alle AIO-rechthebbenden de aanvulling krijgen waar zij recht op hebben.

⁹ Schors, A. van der. & Groen, A. (2018). Rondkomen na pensionering, nu en in de toekomst. Utrecht: Nibud